

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อการจัดการศึกษาตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 52 กำหนดให้กระทรวงส่งเสริมให้มีระบบ กระบวนการผลิต การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยการกำกับและประสานให้สถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครู ให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็ง (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา องค์กรมหาชน. 2547 : 31-32) ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยราชภัฏ กำหนดการผลิตครูเป็นภารกิจหนึ่งที่สำคัญและดำเนินการผลิตครูมาช้านาน ได้ตระหนักในความสำคัญของคุณภาพบัณฑิตครูที่ผลิตขึ้น ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนการศึกษาแห่งชาติให้บรรลุเป้าหมาย มิน โยบายในการคัดสรรนักศึกษาครูที่ดี มีเกณฑ์เป็นไปในแนวทางเดียวกัน และต้องประสานความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น วัด ชุมชน โรงเรียน เป็นต้น มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม เช่น การเสริมประสบการณ์วิชาชีพครู ซึ่งต้องจัดให้ต่อเนื่อง สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนการสอน มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย อาจารย์ผู้สอนจะต้องเป็นแม่แบบให้กับนักศึกษา และต้องสอดแทรกจิตวิญญาณความเป็นครูในขณะที่สอนทุกรายวิชา (สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ. 2543 : ก - ข) สามารถรองรับการจัดการศึกษายุคใหม่ได้อย่างสมบูรณ์ครบถ้วน ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

ในขณะเดียวกันตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 มาตรา 7 ได้กำหนดภาระหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในเรื่องเสริมสร้างความเข้มแข็งของวิชาชีพครู ผลิตและพัฒนาครูให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพครู เป็นเหตุให้ต้องมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ผลิตครูการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี หลักสูตร 5 ปี และหลักสูตรปริญญาตรีหลังอนุปริญญา) ซึ่งในหลักสูตรกำหนดให้มีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เพื่อให้ นักศึกษาได้เรียนรู้จากภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติในสถานการณ์จริงสามารถนำไปใช้ได้จริง และเป็นการพัฒนาความเชี่ยวชาญในวิชาชีพครู นอกจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูนับว่าเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการผลิตครู การเสริมสร้างนักศึกษาครูให้เป็นคนดี คนเก่ง ครูดีและครูเก่ง

มีความศรัทธาต่ออาชีพครู และมีความรู้ความสามารถที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่ครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นที่พึงพอใจแก่หน่วยงานใช้ครู โดยกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับความร่วมมือและความช่วยเหลือจากหน่วยงานผู้ใช้ครูอย่างจริงจัง เพราะหน่วยงานผู้ใช้ครู คือ สถานที่ฝึกปฏิบัติเป็นแหล่งต้นฉบับที่จะให้นักศึกษาครูได้เรียนรู้ และพัฒนาตน นอกเหนือจากการเรียนการสอนในห้องเรียน และหน่วยงานผลิตครูหรือสถาบันฝึกหัดครู

การพัฒนาค่านิยมในวิชาชีพครูและการส่งเสริมและยกระดับวิชาชีพครู ก็ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ถึงมาตรฐานครู เพราะว่าการพัฒนาค่านิยมในวิชาชีพครูเป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้เกิดการยอมรับในความสำคัญของวิชาชีพครู เพื่อความเจริญงอกงามของผู้ประกอบวิชาชีพ เป็นการสร้างความมั่นใจในคุณค่าของความเป็นครูที่ดีขึ้น โดยบุคคลที่ควรได้รับการพัฒนาค่านิยมในวิชาชีพครู ก็คือ ครูอาจารย์ที่กำลังทำหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนนักเรียนในโรงเรียน และนักศึกษาที่เลือกเรียนวิชาชีพครู เราจะต้องสร้างค่านิยมที่ดีต่อวิชาชีพครูให้ได้เสียก่อน โดยให้ผู้ที่กำลังจะตัดสินใจเข้ามาเรียนครู หรือนักศึกษาที่กำลังเรียนครู และแม้กระทั่งครู-อาจารย์ที่กำลังสอนอยู่ในสถาบันการศึกษาก็ตาม ได้ตระหนักถึงค่านิยมที่ดีต่อวิชาชีพครูเป็นเบื้องต้น ในเรื่องของสิ่งเหล่านี้ คือ

1. เกียรติและศักดิ์ศรี ให้พึงระลึกอยู่เสมอว่า อาชีพครูนั้นเป็นอาชีพที่มีเกียรติและมีศักดิ์ศรี การมีเกียรติ และศักดิ์ศรีของวิชาชีพครู มิใช่อยู่ที่การได้รับเงินเดือนมากแต่ว่าอยู่ที่ความสุจริตของอาชีพ อาชีพที่สุจริตย่อมนำมาซึ่งเกียรติ
2. เป้าหมายของชีวิต วิชาชีพหรืองานอาชีพทุกอย่างย่อมมีเป้าหมายเพื่อผลทางด้านเศรษฐกิจหรือความร่ำรวยของผู้ประกอบอาชีพนั้น ๆ แต่เป้าหมายของวิชาชีพครูที่แท้จริงมิได้อยู่ในฐานะที่ร่ำรวย เป้าหมายสูงสุดของครู ก็คือ การยกระดับวิญญาณของศิษย์ไปสู่คุณธรรมอันสูงสุด
3. ความก้าวหน้าในอาชีพ อาชีพครูนั้นว่ามีความก้าวหน้ามากกว่าหลาย ๆ อาชีพทั้งในด้านการเงิน และระดับชั้นในตำแหน่งหน้าที่การงาน ซึ่งสามารถพัฒนาตนเองในอาชีพได้อย่างดี
4. สถาบันครูเป็นสถาบันทางวิชาชีพ งานทางด้านการสอน หรือวิชาชีพครู มีฐานะเป็นอาชีพชั้นสูงเหมือนกับวิชาชีพอื่นๆ เช่น แพทย์ ทหาร วิศวกร ทนายความ ฯลฯ มีพยานหลักฐาน

ที่ยืนยันถึงความเป็นอาชีพชั้นสูงหรือวิชาชีพ หากจะเปรียบเทียบอาชีพครูกับอาชีพอื่น ๆ จะเห็นได้ว่าอาชีพครูเป็นอาชีพที่มีเกียรติ เป็นอาชีพที่ได้รับการยกย่องและนับถือในสังคม

ส่วนการส่งเสริมและยกระดับวิชาชีพครู ก็เป็นสิ่งที่จะต้องได้มีการปรับปรุงและพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพสังคมปัจจุบัน เพื่อให้ผู้ประกอบการวิชาชีพครูมีฐานะ และรายได้เท่าเทียมกับผู้ประกอบอาชีพอื่น ๆ ในฐานะที่ครูเป็นฐานสำคัญต่อการศึกษาของชาติ การส่งเสริมและยกระดับวิชาชีพครูสามารถดำเนินการจัดการได้ ดังนี้

1. ด้านวิชาการ ควรจะมีการปรับปรุงหลักสูตรวิชาชีพครู ส่งเสริมให้มีตำรา และอุปกรณ์การสอนให้พร้อมเพียง สนับสนุนการศึกษาต่อให้มากขึ้น และให้ครู-อาจารย์ได้มีโอกาสพัฒนาตนเองด้วยการฝึกอบรมในเนื้อหาและรายวิชาที่สอน

2. ด้านเศรษฐกิจ ปรับปรุงเงินเดือนของครูให้มีระดับที่สูงขึ้น เพิ่มสวัสดิการแก่ครูให้มากขึ้น ช่วยเหลือเงินเพิ่มพิเศษแก่ครูระดับประถมศึกษา ครู โรงเรียน-เอกชน และครูชนบทห่างไกลการคมนาคม

3. ด้านคุณภาพ ควรจะมีการออกไปอนุญาตประกอบวิชาชีพครู ผู้ที่ยึดอาชีพครูทุกคนต้องศึกษา และสอบผ่านวิชาชีพครู คัดเลือกนักศึกษาที่จะเข้ามาเป็นครูเป็นกรณีพิเศษ ควบคุมจรรยาบรรณ และระเบียบวินัยของครูอย่างเคร่งครัด

เมื่อเป็นเช่นนี้ผู้ที่เข้ามาเรียนครู นักศึกษาครู หรือครู-อาจารย์ จึงได้มั่นใจและเชื่อมั่นในคุณค่าของความเป็นครู ปฏิบัติหน้าที่ของครู พัฒนาความสามารถในการสอน เสริมสร้างความสุขส่วนตัว เพื่อความเจริญก้าวหน้าของตน ของศิษย์ และของประเทศชาติและบ้านเมืองต่อไป (<http://www.vcharkarn.com>)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยเล็งเห็นว่าควรจะมีการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี เพื่อที่จะได้เสริมสร้างความเข้มแข็งของวิชาชีพครูมากขึ้น และผลจากการศึกษาวิเคราะห์สามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการจัดการศึกษากับหน่วยงานผลิตครูและหน่วยงานผู้ใช้ครู ซึ่งผู้วิจัยซึ่งมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการกิจหน้าที่ด้านการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของหน่วยงานนี้อยู่ จึงเป็นเหตุบังคาลใจให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่ทำการศึกษาดังสาเหตุดังกล่าวมาข้างต้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ-สุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
3. เพื่อเสนอแนะและปรับปรุง ที่จะป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานผลิตครู หน่วยงานผู้ใช้ครูและการจัดการศึกษาเพื่อฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติ ด้านการติดตามและประเมินผล ด้านการปรับปรุงและแก้ไข และปัจจัยส่วนบุคคลมีผลต่อการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยได้ประยุกต์แนวคิดและทฤษฎีเพื่อใช้ในการวิจัยการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ตามทฤษฎีหรือแนวทางการประกันคุณภาพภายในของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 10) เกี่ยวกับหลักการบริหารที่เป็นระบบครบวงจร (PDCA) ตามแนวคิดของ ดร.เดมิ่ง (Dr. Edwards Deeming) ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

1. การวางแผน (P-Plan) เป็นการเตรียมการคิดไว้ล่วงหน้า เพื่อจะทำงานให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ หรือแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
2. การปฏิบัติตามแผน (D-Do) เป็นการดำเนินการต่อเนื่องจากการวางแผน กล่าวคือ ผู้เกี่ยวข้อง จะต้องดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ให้เป็นไปตามลักษณะงาน โดยผู้บริหาร

อาจจะต้องนิเทศ แนะนำ กำกับติดตาม หากพบปัญหาอุปสรรคใดก็คอยแนะนำช่วยเหลือให้งานทั้งปวงสำเร็จตามที่หวังไว้

3. การตรวจสอบประเมินผล (C-Check) เป็นการประมาณค่าการดำเนินงานว่าเด่น/ด้อย/ดี/ไม่ดี มากน้อยแค่ไหนเพียงใด โดยเปรียบเทียบระหว่างสิ่งที่คาดหวังเอาไว้กับสิ่งที่ทำได้จริง การประเมินขั้นตอนนี้มุ่งที่จะได้ทราบผลการดำเนินงานประสบความสำเร็จมากน้อยแค่ไหน จะต้องปรับปรุงแก้ไขอย่างไร

4. การปรับปรุงแก้ไข (A-Action) เป็นการนำผลจากการประเมินมาปรับปรุงเพื่อพัฒนางาน ถ้าผลการปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ก็ต้องแสวงหายุทธวิธีที่เหมาะสมกว่าเดิม โดยเน้นการมีส่วนร่วมจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษาทุกชั้นตอน

ดังนั้นคณะผู้วิจัยได้นำแนวคิด ทฤษฎีหรือแนวทางดังกล่าวข้างต้นมาบูรณาการเพื่อศึกษาวิจัยและกำหนดแนวความคิดของการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัย ดังนี้

1. ปัจจัยด้านการวางแผน (Plan) การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู หมายถึง สภาพการดำเนินงานของหน่วยงานผลิตครู และหน่วยงานผู้ใช้ครู ร่วมกันวางแผนตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ประกอบด้วย การเตรียมความพร้อม การกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ การจัดทำแผนนิเทศ การชี้แจงระเบียบข้อบังคับ การกำหนดระยะเวลา กำหนดแนวปฏิบัติ รูปแบบ การกำหนดความสำคัญ หลักการแนวคิดและกำหนดหลักเกณฑ์การประเมิน

2. ปัจจัยด้านปฏิบัติ (Do) การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู หมายถึง หน่วยงานที่ผลิตครู หน่วยงานผู้ใช้ครู และนักศึกษา ปฏิบัติตามแผน ปฏิบัติตามข้อบังคับ หรือแนวปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของการฝึก การจัดทำแผนการสอน การสร้างสื่อประกอบการสอน การประยุกต์ใช้ การบริการข่าวสาร การอภิปราย การจัดประชุม การเสวนา การอบรมและการบูรณาการศาสตร์การสอน

3. ปัจจัยด้านติดตามและประเมินผล (Check) การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู หมายถึง หน่วยงานที่ผลิตครู หน่วยงานผู้ใช้ครู และนักศึกษา ประเมินการปฏิบัติ ประเมินการฝึกการประเมินตามเกณฑ์ที่กำหนด

4. ปัจจัยด้านการปรับปรุง (Action) การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู หมายถึง หน่วยงานที่ผลิตครู หน่วยงานผู้ใช้ครู และนักศึกษา นำผลการประเมินติดตาม มาปรับปรุงหน่วยงานผลิตครู หน่วยงานผู้ใช้ครู และนักศึกษาฝึกสอน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาค้นคว้าปัจจัยที่มีผลต่อการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี รายละเอียดดังนี้

ขอบเขตพื้นที่

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาหน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ขอบเขตเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้จะศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ประกอบด้วย ปัจจัยด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติ ด้านการติดตามและประเมินผล ด้านการปรับปรุงและแก้ไข และปัจจัยส่วนบุคคลของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ กลุ่มบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 จำนวน 478 คน ประกอบด้วย อาจารย์นิเทศก์ จำนวน 32 คน อาจารย์พี่เลี้ยงจากโรงเรียนเครือข่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 65 โรงเรียน จำนวน 130 คน นักศึกษาฝึกสอน จำนวน 316 คน และใช้ตารางของเครชชีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970 อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2535 : 40) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 250 คน และใช้วิธีการสุ่มแบบ Stratified Sampling ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย อาจารย์นิเทศก์จากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี จำนวน 15 คน อาจารย์พี่เลี้ยงจากโรงเรียนเครือข่าย จำนวน 85 คน และนักศึกษาฝึกสอน จำนวน 150 คน

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่

1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย

1.1.1 เพศ

1.1.2 อายุ

1.1.3 วุฒิการศึกษาสูงสุด

1.1.4 สาขาวิชาที่นักศึกษา กำลังศึกษา

- 1.1.5 สาขาวิชาที่อาจารย์พี่เลี้ยงรับผิดชอบฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
- 1.1.6 สาขาวิชาที่อาจารย์นิเทศก์รับผิดชอบฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
- 1.1.7 ประสบการณ์ด้านการสอน
- 1.1.8 ประสบการณ์ด้านการเป็นอาจารย์พี่เลี้ยง
- 1.1.9 ประสบการณ์ด้านการเป็นอาจารย์นิเทศก์
- 1.1.10 ผลการประเมินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
- 1.1.11 ระดับสถานศึกษาหน่วยงานฝึกสอน

1.2 ปัจจัยด้านการวางแผน

1.3 ปัจจัยด้านการปฏิบัติ

1.4 ปัจจัยด้านการติดตามและประเมินผล

1.5 ปัจจัยด้านการปรับปรุงและแก้ไข

2. ตัวแปรตาม คือ การจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

นิยามศัพท์เฉพาะ

หน่วยงานผลิตครู คือ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

หน่วยงานฝึกสอน คือ โรงเรียนเครือข่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีได้รับความร่วมมือ

นักศึกษาครู คือ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

อาจารย์พี่เลี้ยง คือ ครูในโรงเรียนเครือข่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่ทำหน้าที่ฝึกสอนให้กับนักศึกษาครูของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

อาจารย์นิเทศก์ คือ อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีที่ทำหน้าที่นิเทศนักศึกษาครูฝึกสอนในโรงเรียนเครือข่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

การวางแผน คือ การเตรียมการคิดไว้ล่วงหน้าเพื่อจะทำงานให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพของหน่วยงานผลิตครู หน่วยงานฝึกสอน และนักศึกษาครูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

การปฏิบัติ คือ การดำเนินการต่อเนื่องจากการวางแผนให้สำเร็จ ของหน่วยงานผลิตครู หน่วยงานฝึกสอน และนักศึกษาครูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

การติดตามและประเมินผล คือ การประมาณค่าการดำเนินงานว่า เค้น/ด้อย/ดี/ไม่ดี มากน้อยแค่ไหนเพียงใด จากการปฏิบัติของหน่วยงานผลิตครู หน่วยงานฝึกสอน และนักศึกษาครู หรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จะได้ทราบผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขอย่างไร

การปรับปรุงและแก้ไข คือ การนำผลจากการประเมินมาปรับปรุงเพื่อพัฒนางานของ หน่วยงานผลิตครู หน่วยงานฝึกสอน และนักศึกษาครูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการฝึก ประสบการณ์วิชาชีพครู

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบสภาพการดำเนินงานการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
2. ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
3. สถาบันการศึกษา หน่วยงานผลิตครูและหน่วยงานผู้ใช้ครู และนักศึกษาครูนำ ผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และก่อให้เกิดการ ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ ตลอดจนเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและสร้างองค์ความรู้ที่จะเป็นฐาน สำหรับเชื่อมโยงเครือข่ายการเรียนรู้ การพัฒนาวิชาการและศึกษาวิจัยต่อไป

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี คณะผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและนำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ความหมายเกี่ยวกับการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
2. ความหมายและประโยชน์ของ PDCA
3. แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
4. จุดมุ่งหมายของการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
5. ลักษณะงานฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
6. บทบาทหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์ อาจารย์พี่เลี้ยง และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
7. การจัดกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูตามระบบวิธีของ PDCA
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายเกี่ยวกับการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

ความหมายของคำว่า “ครู”, “วิชาชีพ” และการฝึกสอนหรือการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

ตามพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 มาตรา 4 กล่าวถึง คำว่า “ครู” หมายความว่า บุคคลซึ่งประกอบวิชาชีพหลักทางด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษาปฐมวัย ขั้นพื้นฐาน และอุดมศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญาทั้งของรัฐและเอกชน ส่วนคำว่า “วิชาชีพ” หมายถึง วิชาชีพทางการศึกษาที่ทำหน้าที่หลักด้านการเรียนการสอน และการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ รวมทั้งการรับผิดชอบการบริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาปฐมวัย ขั้นพื้นฐาน และอุดมศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญาทั้งของรัฐและเอกชน และการบริหารการศึกษานอกสถานศึกษาในระดับเขตพื้นที่การศึกษา ตลอดจนการสนับสนุนการศึกษา ให้บริการหรือปฏิบัติงานเกี่ยวเนื่องกับการจัด

กระบวนการเรียนการสอน การนิเทศ และการบริหารการศึกษาในหน่วยงานการศึกษาต่าง ๆ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 2-3)

เดวิส (Davies. 1970 : 562 อ้างถึงในอัครพงษ์ สัจจวาทิต. 2546 : 2) กล่าวถึงคำว่า “วิชาชีพ” แปลมาจากคำว่า “profession” ในภาษาอังกฤษซึ่งหมายถึง “การประกาศ” ก็ได้ หรือหมายถึง “อาชีพที่ต้องอาศัยการฝึกฝนเล่าเรียนระดับสูงในสาขาวิชาพิเศษ (specialized field) อย่างใดอย่างหนึ่ง” ก็ได้

จากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 การฝึกสอน หมายถึง ฝึกหัด การสอนในโรงเรียนตามหลักสูตรวิชาการศึกษาสอนให้ทำงานเป็น (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546 : 751)

ศักดิ์ชาย ชำนิการ (2536 : 10) กล่าวว่า การฝึกประสบการณ์วิชาชีพหรือการฝึกสอน เป็นกิจกรรมที่สำคัญยิ่งที่จะทำให้นักศึกษาฝึกสอนได้ประสบการณ์ตรง มีโอกาสไปสัมผัสกับนักเรียน โรงเรียน ตลอดจนบุคลากรในโรงเรียนที่เป็นจริง และสามารถนำเอาทฤษฎีที่ได้เรียนรู้ผ่านมาฝึกปฏิบัติ ทดลองใช้ ตั้งแต่การใช้จิตวิทยาสำหรับนักเรียน การเลือกวิธีการสอนให้เหมาะสม การแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่พบเห็น ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลและการแนะนำของอาจารย์นิเทศก์ อาจารย์พี่เลี้ยง อันจะทำให้ นักศึกษาเกิดการเรียนรู้แก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง มีความคิดริเริ่ม มีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น อันจะก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครูต่อไปในอนาคต

สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับปริญญา (2543 : 12-17) กล่าวถึง สรุปผลการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ “หลักสูตรฝึกหัดครูราชภัฏ ภาควิชาครูไทย” เกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ดังนี้

1. วิธีการและระยะเวลาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ประกอบด้วย

1.1 เน้นการสังเกต ฝึกสอน และสัมมนา และให้มีการจัดทำโครงการก่อนจบการศึกษา คนละ 1 โครงการ

1.2 ควรแทรกทุกชั้นปี และฝึกจริง 1 ภาคเรียน

1.3 ควรมีการพัฒนาครูแม่แบบให้เป็นอาจารย์พี่เลี้ยงของนักศึกษาฝึกสอน

1.4 หลักสูตร 2 ปี ฝึกครึ่งภาคเรียน หลักสูตร 4 ปี ฝึก 3 ช่วง และอาจมีการฝึกสอนมากกว่า 1 แห่ง

1.5 ใช้การฝึกประสบการณ์วิชาชีพเดิม แต่การดำเนินการให้ขึ้นอยู่กับแต่ละสถาบัน

1.6 ควรมีการฝึกประสบการณ์เป็นระยะ ๆ ในช่วงปี 1-4 และฝึกประสบการณ์เต็มรูปแบบในปีที่ 5

1.7 ปี 2 ให้ศึกษาและสังเกตแบบมีส่วนร่วม, ปี 3 ทดลองสอนประมาณ 1 เดือน และปี 4 ฝึกประสบการณ์เต็มรูป 1 ปีการศึกษา

1.8 โรงเรียนที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูต้องเป็นศูนย์ฝึกวิชาชีพโดยตรง

2. กระบวนการในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ประกอบด้วย

2.1 ควรฝึกประสบการณ์ทุกชั้นปีโดยเริ่มจากการให้เป็นผู้ช่วยครูก่อน และให้มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ตามชั้นปี แล้วจึงไปฝึกประสบการณ์จริง

2.2 เน้นการนิเทศที่โรงเรียนโดยต้องดูความพร้อมของโรงเรียนด้วย

2.3 เพิ่มระยะเวลาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้มากยิ่งขึ้น

2.4 เนื้อหาของหลักสูตรนอกจากจะฝึกประสบการณ์ด้านการสอนแล้ว ต้องมีกิจกรรมระหว่างชุมชนด้วย

2.5 มีการวางแผนร่วมกันระหว่าง สถาบัน โรงเรียน และชุมชน

2.6 ควรคัดเลือกครูที่ดีมาเป็นอาจารย์พี่เลี้ยง

2.7 ควรรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะในการพัฒนานักศึกษา

3. การเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตครูของสถาบันการศึกษา ผู้ใช้ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในท้องถิ่น ประกอบด้วย

3.1 มีโรงเรียนต้นแบบเพื่อเป็นสถานที่ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ซึ่งควรจะเป็นโรงเรียนที่ได้มาตรฐาน

3.2 คณะครูศาสตร์ควรมีสวนย์ศึกษาและพัฒนาครู โดยมีการทำงานร่วมกันระหว่างผู้ผลิตและผู้ใช้ครู และควรให้ท้องถิ่นหรือชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยรวมเป็นคณะกรรมการในการพัฒนาหลักสูตร

3.3 ให้ผู้บริหารโรงเรียนท้องถิ่น ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถาบันราชภัฏ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและการคัดนักศึกษาครู

3.4 เป็นแหล่งฝึกงานและฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

ความหมายและประโยชน์ของ PDCA

ความหมายของ PDCA

PDCA คือ วงจรการบริหารงานคุณภาพ ประกอบด้วย

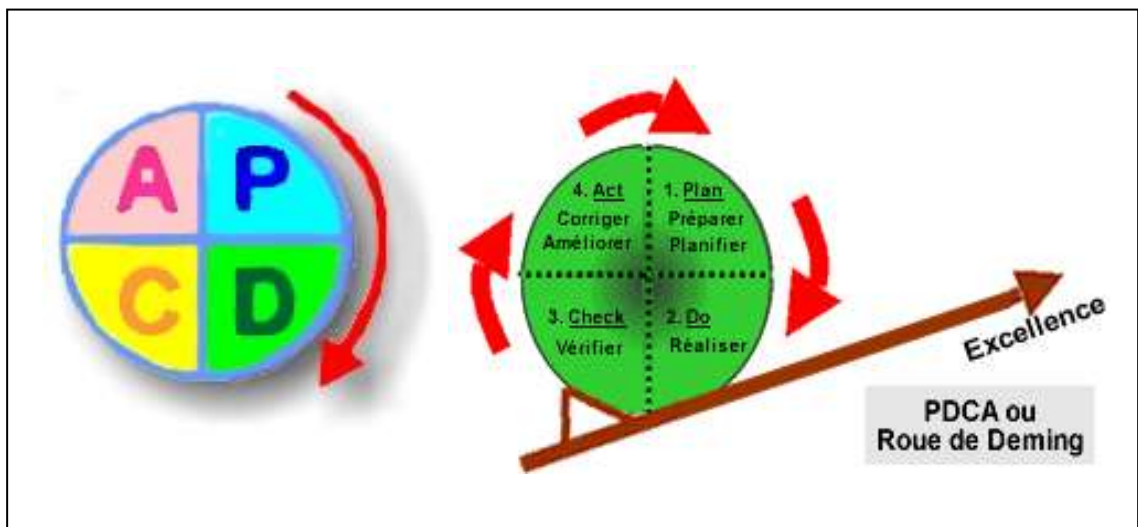
P = Plan คือ การวางแผนงานจากวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่ได้กำหนดขึ้น

D = Do คือ การปฏิบัติตามขั้นตอนในแผนงานที่ได้เขียนไว้อย่างเป็นระบบ และมีความต่อเนื่อง

C = Check คือ การตรวจสอบผลการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนของแผนงาน ว่ามีปัญหาอะไรเกิดขึ้น จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงแก้ไขแผนงานในขั้นตอนใด

A = Action คือ การปรับปรุงแก้ไขส่วนที่มีปัญหา หรือถ้าไม่มีปัญหาใดๆ ก็ยอมรับแนวทางการปฏิบัติตามแผนงานที่ได้ผลสำเร็จ เพื่อนำไปใช้ในการทำงานครั้งต่อไป

เมื่อได้วางแผนงาน (P) นำไปปฏิบัติ (D) ระหว่างการปฏิบัติก็ดำเนินการตรวจสอบ (C) พบปัญหาที่ทำการแก้ไขหรือปรับปรุง (A) การปรับปรุงก็เริ่มจากการวางแผนก่อน วนไปได้เรื่อย ๆ จึงเรียกววงจร PDCA

ภาพที่ 2.1 แสดงวงจร PDCA

ประโยชน์ของ PDCA

1. การวางแผนงานก่อนการปฏิบัติงาน จะทำให้เกิดความพร้อมเมื่อได้ปฏิบัติงานจริงการวางแผนงานควรวางให้ครบ 4 ขั้นดังนี้
 - 1.1 ขั้นการศึกษา คือ การวางแผนศึกษาข้อมูล วิธีการ ความต้องการของตลาด ข้อมูลด้านวัตถุดิบ ด้านทรัพยากรที่มีอยู่หรือเงินทุน
 - 1.2 ขั้นเตรียมงาน คือ การวางแผนการเตรียมงานด้านสถานที่ การออกแบบผลิตภัณฑ์ ความพร้อมของพนักงาน อุปกรณ์ เครื่องจักร วัตถุดิบ
 - 1.3 ขั้นดำเนินงาน คือ การวางแผนทางการปฏิบัติงานของแต่ละส่วนแต่ละฝ่าย เช่น ฝ่ายผลิต ฝ่ายขาย
 - 1.4 ขั้นการประเมินผล คือ การวางแผนหรือเตรียมการประเมินผลงานอย่างเป็นระบบ เช่น ประเมินจากยอดขาย ประเมินจากการติชมของลูกค้า เพื่อให้ผลที่ได้จากการประเมินเกิดการเที่ยงตรง
2. การปฏิบัติตามแผนงาน ทำให้ทราบขั้นตอน วิธีการ และสามารถเตรียมงานล่วงหน้าหรือทราบอุปสรรคล่วงหน้าด้วย ดังนั้น การปฏิบัติงานก็จะเกิดความราบรื่น และเรียบร้อยนำไปสู่เป้าหมายที่ได้กำหนดไว้
3. การตรวจสอบ ให้ได้ผลที่เที่ยงตรงเชื่อถือได้ ประกอบด้วย
 - 3.1 ตรวจสอบจากเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้
 - 3.2 มีเครื่องมือที่เชื่อถือได้
 - 3.3 มีเกณฑ์การตรวจสอบที่ชัดเจน
 - 3.4 มีกำหนดเวลาการตรวจสอบที่แน่นอน
 - 3.5 บุคลากรที่ทำการตรวจสอบจะต้องได้รับการยอมรับจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เมื่อการตรวจสอบได้รับการยอมรับแล้ว การปฏิบัติงานขั้นต่อไปก็ดำเนินงานต่อไปได้
4. การปรับปรุงแก้ไข ข้อบกพร่องที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนใดก็ตาม เมื่อมีการปรับปรุงแก้ไขคุณภาพก็จะเกิดขึ้น ดังนั้น วงจร PDCA จึงเรียกว่า วงจรบริหารงานคุณภาพ (อ้างอิงจาก <http://www.wbac.ac.th/web/market/mon/PDCA.htm>)

แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

ตามคู่มือการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มรูปแบบ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี (2548 : 1) กล่าวถึง แนวคิดของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูตามแนวของการปฏิรูปการฝึกหัดครูของรัฐบาล มีนโยบายเสริมสร้างคุณภาพของการผลิตครูด้วยกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อให้นักศึกษาครูที่สำเร็จการศึกษา มีสมรรถภาพอย่างน้อย 3 ประการ ดังนี้

1. สมรรถภาพทางด้านความรู้ เป็นความสามารถของนักศึกษาครูในการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1.1 ความรู้ในเนื้อหาวิชาที่จะนำไปใช้ในการสอนโดยตรง

1.2 ความรู้ในวิชาชีพครูที่จะนำไปใช้เป็นเครื่องมือ ในการปฏิบัติงานในหน้าที่ครู

1.3 ความรอบรู้อื่นๆ ที่จะนำไปใช้ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเป็นสุข

2. สมรรถภาพทางด้านเทคนิควิธี เป็นความสามารถของนักศึกษาในการพัฒนาตนเองให้มีเทคนิคและทักษะด้านการสอนให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นสำคัญ และปฏิบัติงานในหน้าที่ครูด้านต่างๆ ดังนี้

2.1 งานสอน

2.2 งานธุรการ

2.3 งานแนะแนว

2.4 งานกิจการนักเรียน

2.5 งานพัฒนาตนเอง

2.6 งานพัฒนาสังคม

3. สมรรถภาพทางด้านคุณลักษณะ เป็นความสามารถของนักศึกษาครูในการพัฒนาตนเองให้มีลักษณะที่เหมาะสมสำหรับการเป็นครูดังนี้

3.1 มีความรัก ความศรัทธา และความภาคภูมิใจในอาชีพครู

3.2 มีค่านิยมที่พึงประสงค์ ตั้งมั่นอยู่ในคุณธรรม จริยธรรมและมีจรรยาบรรณในวิชาชีพครู รักและเมตตาศิษย์

3.3 มีความตระหนักในคุณค่าของการดำรงรักษาศิลปวัฒนธรรมของชาติ
สิ่งแวดล้อม

3.4 มีจิตสำนึกในการพัฒนาสังคม และมีจิตใจเป็นประชาธิปไตย มีความเป็น
มนุษยชาติ

หลักการของการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

ตามคู่มือการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
สุราษฎร์ธานี (2548 : 1) กล่าวถึง หลักการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ดังนี้

1. มุ่งประสานการเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติให้ควบคู่กันตลอดเวลา
2. มุ่งการฝึกปฏิบัติและการหาประสบการณ์ในสถานการณ์จริงให้มากที่สุด
3. มุ่งเสริมสร้างประสบการณ์ ความตระหนักในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
เป็นระยะและมีขั้นตอนอย่างต่อเนื่องกันตลอดหลักสูตร
4. มุ่งจัดประสบการณ์วิชาชีพครูในลักษณะอันจะเป็นการพัฒนาสมรรถภาพ
นักศึกษาครูให้สมบูรณ์มากที่สุด
5. มุ่งเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานผู้ผลิตครู และผู้ใช้ครูในกระบวนการ
ฝึกหัดครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาวิชาชีพครูให้เกิดคุณภาพ

จุดมุ่งหมายของการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

ตามคู่มือการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ-
สุราษฎร์ธานี (2548 : 1) กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู ดังนี้

1. ให้นักศึกษาครูได้เรียนรู้จากการกระทำ โดยการฝึกปฏิบัติควบคู่กับการเรียนรู้
ทั้งในด้านเนื้อหาสาระและเทคนิควิธีอย่างต่อเนื่อง จนเกิดความเข้าใจและความคล่องตัวในการ
ปฏิบัติงานในหน้าที่ครู
2. ให้นักศึกษาครูได้ฝึกปฏิบัติกิจกรรมที่เสริมสร้างให้เกิดความรัก และความ
ศรัทธาในวิชาชีพครู รวมทั้งกิจกรรมที่เสริมสร้างคุณลักษณะของความเป็นครู เพื่อจะได้ยึดเป็นหลัก
ในการปฏิบัติหน้าที่ครูให้ถูกต้องด้วยความมั่นใจต่อไป
3. เพื่อให้นักศึกษาครูได้ฝึกการบูรณาการประสบการณ์ที่ได้ศึกษาจากสถาบัน ไป
ใช้ในสถานการณ์จริงตามบทบาทและหน้าที่ครู

ดีเวอร์ (Dever 1970 : 6-90) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการฝึกสอนว่าเพื่อให้ นักศึกษา ฝึกสอนมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับโครงสร้างและการจัดระบบการศึกษาได้ฝึกการนำเทคนิค วิธีการสอนแบบต่าง ๆ ไปใช้ทดลอง การมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้ร่วมงานและปรับปรุงบุคลิกภาพให้ เหมาะสมกับการที่จะเป็นครูที่ดีในอนาคต

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ (2549) ความมุ่งหมายของการฝึก ประสบการณ์วิชาชีพครู ว่า การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เป็นหัวใจของการเรียนรู้วิชาชีพครู งาน ครูเป็นงานอาชีพเฉพาะ หรือเป็นวิชาชีพชั้นสูง ผู้ศึกษาควรจะได้ฝึกงานในหน้าที่ครูอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่องและจริงจัง เพื่อหาประสบการณ์และเกิดทักษะในวิชาชีพโดยแท้จริงและมีจุดมุ่งหมาย ดังนี้

1. เพื่อให้นักศึกษาได้มีโอกาสทดลองหลักการ วิธีสอน ทฤษฎีต่างๆ เกี่ยวกับการ เรียนการสอนที่ได้เรียนรู้จากมหาวิทยาลัยฯ ในสถานการณ์จริง
2. เพื่อให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ตรงและเกิดทักษะในการปฏิบัติงานใน หน้าที่ครูทุกด้าน
3. เพื่อให้นักศึกษามีความสามารถในการศึกษาธรรมชาติ พัฒนาการและการเรียนรู้ ของนักเรียน
4. เพื่อให้นักศึกษามีความสามารถในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ และทำงานร่วมกับ ผู้อื่นได้ อาทิ ผู้บริหาร อาจารย์พี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศก์ อาจารย์ในสถานศึกษา ผู้ร่วมงานและนักเรียน
5. เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้ศักยภาพ จุดเด่นและจุดอ่อนของตนเอง เพื่อพัฒนา และปรับปรุง แก้ไขให้ดียิ่งขึ้น
6. เพื่อให้นักศึกษาได้มีโอกาสศึกษาสภาพของชุมชน และฝึกฝนทักษะอย่างมี ส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น
7. เพื่อให้นักศึกษาเกิดความรัก ความศรัทธา และเชื่อมั่นในวิชาชีพครูก่อนออกไป ประกอบอาชีพรับใช้สังคม

ลักษณะงานฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

ตามคู่มือการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์- ธานี (2548 : 1) กล่าวถึงลักษณะงานฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูไว้ว่า การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ครูเป็นประสบการณ์ที่สถาบันจัดให้นักศึกษาได้ฝึกภาคปฏิบัติในสถานการณ์จริงที่โรงเรียนหรือ

สถานศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยใช้เวลาต่อเนื่องกันเป็นช่วงๆ อาจเป็น 2 หรือ 8 หรือ 16 สัปดาห์ หรือแล้วแต่กรณี ประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มเวลามี 3 ขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นการศึกษาสังเกตและการมีส่วนร่วม นักศึกษาครูทั้งในระดับปริญญาตรี และระดับปริญญาตรี (หลักสูตรปริญญา) ต้องฝึกในรายวิชาการศึกษาสังเกตและการมีส่วนร่วม จำนวน 1 หน่วยกิต ต่อ 2 สัปดาห์ หรือ 60 ชั่วโมง เพื่อให้นักศึกษาได้ศึกษาและสังเกตงานในหน้าที่ครูผู้สอน งานในหน้าที่ครูประจำชั้น งานบริหารและบริการของสถานศึกษา สภาพชุมชนและความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนในสถานการณ์จริง การฝึกเป็นผู้ช่วยครูทางการเรียนการสอนหรือสนับสนุนการเรียนการสอน กิจกรรมนักเรียนและการแนะแนว การพัฒนาโรงเรียนและชุมชน

2. ขั้นทดลองสอน หรือขั้นทดลองปฏิบัติงาน จัดเป็นวิชาหนึ่งในกลุ่มประสบการณ์วิชาชีพครู จำนวน 1 หน่วยกิต ต่อ 2 สัปดาห์ หรือ 60 ชั่วโมง ทั้งนักศึกษาหลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี และหลักสูตรปริญญาตรี (หลักสูตรปริญญา) ประสบการณ์ที่จัดในขั้นนี้คือการให้นักศึกษาได้ทดลองสอนในสภาพห้องเรียนจริง ภายใต้การแนะนำดูแลอย่างใกล้ชิด จากอาจารย์พี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์ โดยปฏิบัติทดลองสอนอย่างน้อย 2 ครั้ง (เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการของสถาบัน และหน่วยฝึกปฏิบัติวิชาชีพครูคณะครุศาสตร์กำหนดให้ฝึกประสบการณ์ในขั้นทดลองสอนรวมกับขั้นฝึกเต็มรูปแบบสำหรับนักศึกษาภาคปกติ)

3. ขั้นฝึกเต็มรูปแบบ โดยหลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี นักศึกษาต้องฝึกรายวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มรูปแบบ จำนวน 5 หน่วยกิต ต่อ 16 สัปดาห์ หรือ 450 ชั่วโมง เป็นการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มรูปแบบในงานหน้าที่ครูอย่างครบถ้วน ทั้งงานสอน งานกิจกรรมนักเรียน และงานธุรการ งานพัฒนาโรงเรียน และชุมชน ส่วนหลักสูตรปริญญาตรี (หลักสูตรปริญญา) นักศึกษาต้องฝึกในรายวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มรูปแบบ 2 จำนวน 3 หน่วยกิต ต่อ 8 สัปดาห์ หรือ 250 ชั่วโมง เป็นการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มรูปแบบในงานหน้าที่ของครูอย่างครบถ้วน ทั้งสองงาน งานกิจกรรมนักเรียน งานธุรการ งานพัฒนาโรงเรียนและชุมชน

บทบาทหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์ อาจารย์พี่เลี้ยงและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ (2549) กล่าวถึง บทบาทของอาจารย์นิเทศก์ อาจารย์พี่เลี้ยง นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และนักศึกษาหัวหน้าสาย ดังนี้

1. อาจารย์นิเทศก์

1.1 ติดต่อประสานงานระหว่างมหาวิทยาลัยฯ กับสถานฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

1.2 ควบคุมดูแลนักศึกษาซึ่งออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ในด้านความประพฤติ และระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ

1.3 สั่งงาน มอบหมายงาน เสนอแนะ และติดตามผลการทำงานของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

1.4 เป็นที่ปรึกษาแก่นักศึกษาในด้านต่างๆ

1.5 จัดประชุม สัมมนานักศึกษาตามระยะเวลาอันควร

1.6 ช่วยเหลือ แนะนำนักศึกษาเกี่ยวกับการสอน การทำสื่อการเรียนการสอน การปกครองชั้น และการจัดกิจกรรมในชั้นเรียน ในสถานศึกษา ฯลฯ

1.7 ทำหน้าที่เป็นวิทยากรแก่อาจารย์พี่เลี้ยงและนักศึกษา

1.8 ตรวจสอบและแก้ไขแผนการเรียนรู้ หรืองานที่มอบหมายให้ทำ พร้อมทั้งให้คำแนะนำ ชี้แจงข้อบกพร่อง และวิธีปรับปรุงแก้ไข

1.9 ควบคุมดูแลนักศึกษาในด้านการสอน วิธีสอน การปฏิบัติงาน บุคลิกภาพขณะสอนให้เป็นไปในทาง ที่ถูกต้อง

1.10 ทำหน้าที่วัดผล และประเมินผลนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ตามเกณฑ์ที่มหาวิทยาลัยฯ กำหนด

1.11 ดูแลความเป็นอยู่และสวัสดิการต่างๆ ของนักศึกษา

2. ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ช่วย หรือผู้ทำการแทน

2.1 ให้การปฐมนิเทศแก่นักศึกษาเกี่ยวกับสถานศึกษาและบุคลากรในหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ตลอดจนระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ

2.2 ให้ความคุ้มครอง ดูแล รักษาความปลอดภัยแก่นักศึกษา

2.3 ช่วยเหลือ แนะนำ ชี้แจงข้อบกพร่องแก่นักศึกษา ในด้านการสอน การจัดกิจกรรม และความประพฤติ

2.4 ร่วมมือกับมหาวิทยาลัยฯ อาจารย์นิเทศก์ อาจารย์พี่เลี้ยง และนักศึกษาในงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.5 สอดส่อง ดูแล กระตุ้นอาจารย์ที่เลี้ยงให้อาใจใส่ ร่วมทำงานกับนักศึกษา
ไม่ควรทอดทิ้ง

2.6 ส่งเสริมสัมพันธภาพอันดีระหว่างนักศึกษากับบุคลากรในสถานฝึก
ประสบการณ์วิชาชีพ และชุมชน

3. อาจารย์ที่เลี้ยง

3.1 ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือแก่นักศึกษาในด้านการสอน งานประจำชั้นและ
การปกครองชั้นเรียน

3.2 สังเกตการสอน แนะนำข้อบกพร่องและวิธีแก้ไข

3.3 สาธิตการสอน และการจัดกิจกรรมต่างๆ ให้นักศึกษาดูเป็นตัวอย่าง

3.4 วัดผลและประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ร่วมกับอาจารย์
นิเทศก์

3.5 ให้ความคุ้นเคย และปลูกฝังเจตคติที่ดีต่ออาชีพครูแก่นักศึกษา

3.6 เป็นตัวอย่างของครูอาจารย์ที่ดีแก่นักศึกษา

4. นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

4.1 เข้ารับการปฐมนิเทศ ปฐมนิเทศ การประชุม การอบรม การสัมมนาที่จัด
ขึ้นทุกครั้ง

4.2 ทำหน้าที่ครูประจำชั้น หรือครูที่ปรึกษาประจำชั้น ตามที่ได้รับมอบหมาย

4.3 สอนในชั้นที่ได้รับมอบหมาย และใช้เวลาที่เหลือทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับการ
ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

4.4 เตรียมการสอน โดยเขียนแผนการเรียนรู้ล่วงหน้าอย่างน้อย 2 วัน หรือ
ตามที่อาจารย์ที่เลี้ยงหรืออาจารย์นิเทศก์กำหนด และเตรียมสื่อการเรียนการสอนให้พร้อมที่จะสอน
ตามแผนการสอน

4.5 ประพฤติตนให้อยู่ในระเบียบวินัยของสถานศึกษา และของมหาวิทยาลัยฯ

4.6 สร้างสัมพันธภาพอันดีกับบุคลากรในสถานฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และ
ชุมชน

4.7 รับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

4.8 ให้ความเคารพและปฏิบัติตามคำแนะนำของอาจารย์ที่เลี้ยงและบุคลากรที่
เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

5. นักศึกษาหัวหน้าสาย

5.1 ติดต่อประสานงานระหว่างนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูกับสถานฝึกประสบการณ์ วิชาชีพครู หรืออาจารย์นิเทศก์

5.2 ประสานงานระหว่างนักศึกษาด้วยกันเอง

5.3 สอดส่อง ดูแล ตักเตือนนักศึกษาด้วยกันเอง ให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบของมหาวิทยาลัยฯ และสถานฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

5.4 เป็นผู้นำในการทำกิจกรรมต่างๆ ซึ่งไม่ใช่หน้าที่ของนักศึกษาคนหนึ่งคนใดโดยเฉพาะ

5.5 จัดให้มีการประชุมปรึกษางาน เกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูอยู่เป็นประจำ

5.6 รับผิดชอบนำเอกสารต่างๆ จากโรงเรียนตามที่ได้รับมอบหมายกลับไปส่งมหาวิทยาลัยฯ ตามกำหนด

ศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย บทบาทหน้าที่ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูขั้นทดลองสอน และขั้นเต็มรูป ดังนี้

1. ให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูไปรับเนื้อหาวิชา/แผนการสอนโรงเรียน
2. นักศึกษาทุกคนจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ตามแผนการ ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ที่สถาบันกำหนดไว้ ครบทุกครั้ง

3. นักศึกษามีความจำเป็นไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรม/สัมมนา ตามข้อ 1 ด้วยเหตุใดก็ตาม จะต้องทำหนังสือแจ้งฝ่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ทราบล่วงหน้า มิฉะนั้นนักศึกษาจะไม่ผ่านการประเมินหรือไม่มีสิทธิ์ออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพในขั้นนั้น ๆ

4. ทุกครั้งที่นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรม/สัมมนา จะต้องแต่งกายให้เรียบร้อยตามแบบที่สถาบันฯ กำหนด เช่นชื่อทุกครั้ง เมื่อเข้าร่วมกิจกรรม/สัมมนาด้วยตนเอง มิฉะนั้นจะถือเป็น "ขาด" กิจกรรม/สัมมนา ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เข้าร่วมกิจกรรม/สัมมนา ฝึกประสบการณ์วิชาชีพตามวันเวลาที่กำหนดไว้

5. การปฐมนิเทศ นักศึกษาที่จะออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ขั้นเต็มรูปและทดลองสอนทุกคนจะต้องรับการปฐมนิเทศจากฝ่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และอาจารย์แต่ละโปรแกรมวิชา

6. นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ขึ้นเต็มรูป ทุกคน จะต้องลงทะเบียนวิชาเรียนของภาคเรียนที่ นักศึกษาออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูขึ้นเต็มรูปที่ฝ่ายการเงิน ตั้งแต่เวลา 09.00 - 15.00 น.

7. นักศึกษาจะต้องกลับมาเข้าสัมมนาระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ตามระยะเวลาที่มหาวิทยาลัยกำหนด

8. การปัจฉิมนิเทศ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูขึ้นเต็มรูป เข้าปัจฉิมนิเทศ ในวันและเวลาที่มหาวิทยาลัยกำหนด

การจัดกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูตามระบบวิธีของ PDCA

1. การวางแผนการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู (Plan)

การวางแผนการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เป็นการกำหนดทิศทางในการจัดการประสบการณ์ให้ตรงตามขั้นตอนในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ตามที่กรมการฝึกหัดครูได้กำหนดให้สถาบันผลิตครูดำเนินนโยบายเกี่ยวกับการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้กับนักศึกษาสาขาการศึกษาชั้นปีที่ 4 ออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในโรงเรียน สถาบันการผลิตครูต่างๆ จึงกำหนดแผนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้กับนักศึกษา ดังนี้

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (2535 : 3) มีแผนการฝึกสอน ดังนี้

1. นิสิตภาคปกติปีที่ 4 หลักสูตรการศึกษาบัณฑิตทุกคนต้องฝึกสอนหรือฝึกงานตามหลักสูตรการศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พ.ศ. 2530 โดยให้ฝึกสอนหรือฝึกงานในภาคเรียนต้น

2. ภาระงานนิสิตฝึกสอน หรือฝึกงานต้องสอดคล้องกับภาระงานของบุคลากรในหน่วยฝึกสอนหรือฝึกงานนั้น และเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของรายวิชาตามหลักสูตรการศึกษามหาวิทยาลัย

3. ในการฝึกสอนหรือฝึกงาน กำหนดระยะเวลาตลอด 1 ภาคเรียน ทั้งนี้เวลาฝึกสอนหรือฝึกงานต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาทั้งหมดที่ให้ทำการฝึกสอนหรือฝึกงาน จึงจะถือว่าการฝึกสอนหรือฝึกงานสมบูรณ์ หากฝึกสอนหรือฝึกงานไม่สมบูรณ์จะต้องทำงานการฝึกสอนหรือฝึกงานในปีการศึกษาถัดไป

4. ขอบข่ายของการฝึกสอนหรือฝึกงานให้พิจารณาโรงเรียนรัฐบาล สังกัด กรมสามัญศึกษา กรมอาชีวศึกษา สำนักงานการประถมศึกษา หรือหน่วยงานอื่น ๆ จากที่อยู่ใกล้ มหาวิทยาลัยที่สุดเป็นอันดับแรก หากมีความจำเป็นจึงค่อยขยายขอบข่ายให้กว้างออกไป

5. การนิเทศ การกำกับดูแล และการประเมินผลนิสิตฝึกสอนหรือฝึกงานให้ ถือเป็นความรับผิดชอบร่วมกัน ระหว่างหน่วยฝึกสอนหรือฝึกงานกับมหาวิทยาลัย

2. การปฏิบัติการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู (Do)

การปฏิบัติการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ประกอบด้วยแนวปฏิบัติของหน่วยงาน ผลิตครู/อาจารย์นิเทศก์ หน่วยงานผู้ใช้ครู/อาจารย์พี่เลี้ยง และนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ดังนี้

1. แนวปฏิบัติการของหน่วยงานผลิตครูฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ดังนี้

1.1 จัดหาโรงเรียนเครือข่าย โดยคัดเลือกโรงเรียนมัธยมศึกษา และ ประถมศึกษาที่มีคุณภาพ

1.2 กำหนดให้นักศึกษาฝึกสอนมีช่วงระยะเวลาการฝึก โดยนักศึกษาหลักสูตร ปริญญาตรี 4 ปีมีช่วงระยะเวลาฝึกไม่น้อยกว่า 16 สัปดาห์ และนักศึกษาในหลักสูตรปริญญาตรี (หลังอนุปริญญา) มีช่วงระยะเวลาการฝึกไม่น้อยกว่า 8 สัปดาห์

1.3 นักศึกษาทำการสอนโดยมีระยะสอนสัปดาห์ละอย่างน้อย 24 คาบ และ ไม่เกิน 35 คาบต่อสัปดาห์ (8-12 ชม.)

1.4 การนิเทศนักศึกษาฝึกสอน ดำเนินงานร่วมกันทั้งฝ่ายสถานศึกษา และ สถาบันที่เป็นหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

1.5 การประเมินผล

2. แนวปฏิบัติการของหน่วยงานผู้ใช้ครูหรือสถานศึกษาเครือข่ายฝึกประสบการณ์ วิชาชีพครู ซึ่งหน่วยงานผู้ใช้ครูหรือสถานศึกษาเครือข่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ทำหน้าที่นิเทศ นักศึกษาโดยตรง คือผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารสถานศึกษาและ อาจารย์พี่เลี้ยงให้ช่วยเหลือดูแลนักศึกษาครู ดังนี้

2.1 แนวปฏิบัติสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

2.1.1 เน้นถึงความสำคัญของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูแก่คณะครูใน ที่ประชุมและชี้แนะแนวปฏิบัติแก่ครูอาจารย์ทุกคนในสถานศึกษาเกี่ยวกับนักศึกษาครู

2.1.2 หาวิธีให้นักศึกษาครูได้ทำความรู้จักกับคณะครูอาจารย์ ในสถานศึกษาที่นักศึกษาฝึกสอน

2.1.3 จัดปฐมนิเทศนักศึกษาครูในวันแรกที่มาสถานศึกษาเพื่อฝึกประสบการณ์และให้พบกับอาจารย์พี่เลี้ยงเพื่อมอบหมายงาน

2.1.4 ควรให้นักศึกษาครูได้เข้าร่วมประชุมกับคณะครูอาจารย์บ้างตามที่ผู้บริหารเห็นสมควรเพื่อให้นักศึกษาครูเกิดความรู้สึกว่าตนเป็นครูคนหนึ่งของสถานศึกษา

2.1.5 กำกับ ดูแล สนับสนุนให้นักศึกษาทำแผนการสอน

2.1.6 คัดเลือกครู อาจารย์ ที่เหมาะสมทำหน้าที่เป็นอาจารย์พี่เลี้ยง ทำความเข้าใจกับอาจารย์พี่เลี้ยงถึงบทบาทสำคัญของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

2.1.7 ติดตามประเมินผลงานอาจารย์พี่เลี้ยงให้เป็นไปในช่วงเวลาที่เหมาะสมและคอยให้การสนับสนุนอย่างสม่ำเสมอ

2.2 แนวปฏิบัติสำหรับอาจารย์พี่เลี้ยง

2.2.1 ศึกษาคู่มือฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของสถาบันล่วงหน้าก่อนวันที่นักศึกษาครูมาประจำที่สถานศึกษา

2.2.2 ให้เวลาแก่นักศึกษาครูเพื่อปรึกษา และวางแผนการสอนประจำร่วมกัน

2.2.3 สังเกตการสอนของนักศึกษาครูทุกครั้งพร้อมทั้งบันทึกข้อเสนอแนะไว้ในสมุดแผนการสอนของนักศึกษา

2.2.4 สาธิตการสอนให้นักศึกษาดูตามโอกาสอันควรที่เกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

2.2.5 ให้คำแนะนำนักศึกษาครู ทั้งด้านการสอนและอื่นๆ

2.2.6 ควรพบปะกันเป็นส่วนตัวกับอาจารย์นิเทศก์ประจำโปรแกรมวิชาบ้างเพื่อร่วมกันปรับปรุงการสอนของนักศึกษาครู

2.3 แนวปฏิบัติของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

2.3.1 รับการปฐมนิเทศจากสถาบันและสถานศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

2.3.2 ศึกษารายละเอียดในกลุ่มมือการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูขั้นเต็มรูปแบบ

2.3.3 พบอาจารย์พี่เลี้ยง รับผิดชอบ และปฏิบัติการฝึกประสบการณ์ วิชาชีพครู

2.3.4 ปฏิบัติงาน ได้แก่ งานสอน งานกิจกรรมนักเรียน และการแนะแนว งานธุรการในชั้นเรียน งานธุรการทั่วไป และงานพัฒนาสถานศึกษาและชุมชน

2.3.5 แนะนำช่วยเหลือนักศึกษาครูในหน่วยงานฯ ที่ตนรับผิดชอบเพื่อ ช่วยเหลือการปฏิบัติงานให้สำเร็จ

2.3.6 เข้าร่วมประชุมนักศึกษาครูเพื่อปรึกษาหารือ และร่วมแก้ไขปัญหา เกี่ยวกับฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

2.3.7 ทำสมุดบันทึกการประชุมให้อาจารย์พี่เลี้ยงรับทราบและเสนอให้อาจารย์นิเทศเห็นและบันทึกเสนอแนะ

3. การติดตามและประเมินผลการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู (Check)

การติดตามและประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีหลักเกณฑ์พิจารณา ดังนี้

1. ประเมินการพัฒนาสมรรถภาพด้านต่าง ๆ ในการเป็นครู
2. ประเมินผลแบบอิงเกณฑ์
3. ประเมินสมรรถภาพของนักศึกษาให้ครอบคลุมในหลาย ๆ ด้าน ทั้งด้านความรู้ เทคนิค และคุณลักษณะ โดยอาศัยผู้ประเมินหลายฝ่าย ทั้งฝ่ายสถาบันและหน่วยฝึกประสบการณ์ วิชาชีพครู

4. การปรับปรุงและแก้ไขเพื่อการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู (Action)

กรมการฝึกหัดครู (2531 : 48-49) กล่าวถึงการปรับปรุง และแก้ไขปัญหา อุปสรรคของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ในเรื่องความรับผิดชอบของอาจารย์นิเทศก์ต่อนักศึกษา คุณภาพของอาจารย์ที่ทำกรนิเทศ และประสบการณ์ ความรู้ด้านเทคนิควิธีสอน ส่วนอาจารย์พี่เลี้ยง ยังไม่เข้าใจหลักการวิธีการ และเกณฑ์ต่าง ๆ ในการปฏิบัติ และนักศึกษาฝึกสอนยังไม่เข้าใจใน บทบาทหน้าที่ของตนเอง ก่อให้เกิดปัญหาอุปสรรคในการบริหารบุคลากร การจัดการ และความ ร่วมมือจากฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บุญชรสมบัติ เต็มชัย (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. สร้างและพัฒนาแบบประเมินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อใช้ประเมินนักศึกษาวิชาชีพครูชั้นปีสุดท้ายของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต/ศึกษาศาสตรบัณฑิตในสถาบันผลิตครูที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาที่มีคุณภาพ

2. สร้างและพัฒนาแบบประเมินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูโดยใช้แหล่งการประเมินจากหลายแหล่งเพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่หลากหลาย

3. เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่สร้างขึ้นในด้านความเที่ยง (Reliability) และความตรง (Validity)

4. เพื่อสร้างคู่มือการใช้แบบประเมินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

ผลการวิจัย พบว่า ได้แบบประเมินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู 5 ฉบับ มีองค์ประกอบในการประเมิน 9 องค์ประกอบ ดังนี้

1. แบบประเมินพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนรู้ มี 7 องค์ประกอบ คือ การวางแผนและเตรียมการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กระบวนการใช้สื่อการเรียนการสอน การจูงใจและการเสริมแรง การจัดชั้นเรียนและสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ การสื่อสารและส่งเสริมกระบวนการคิดและการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

2. แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นครูและพฤติกรรมทั่วไป มี 1 องค์ประกอบ คือ คุณลักษณะความเป็นครู และ

3. แบบประเมินทักษะการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ มี 1 องค์ประกอบ คือ ทักษะการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ประเมินโดยอาจารย์นิเทศก์ อาจารย์พี่เลี้ยง ผู้บริหารโรงเรียนและนักศึกษาวิชาชีพครูประเมินตนเอง

4. แบบประเมินพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนรู้ (ประเมินโดยนักเรียน) และ

5. แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นครูและพฤติกรรมทั่วไป (ประเมินโดยนักเรียน)

เจริญ รองเดช (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาองค์ประกอบของกระบวนการบริหารการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของสถาบันราชภัฏ ตามทัศนะของคณะกรรมการดำเนินการฝึก

ประสบการณ์วิชาชีพครูและอาจารย์นิเทศก์ โดยการสัมภาษณ์คณะกรรมการดำเนินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและอาจารย์นิเทศก์ของสถาบันราชภัฏทั่วประเทศ จำนวน 1,080 คน พบว่าคณะกรรมการดำเนินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และอาจารย์นิเทศก์เห็นด้วยกับองค์ประกอบของคณะกรรมการการบริหารการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูด้านการวางแผน การจัดทีมงาน การจูงใจ การสื่อสาร การติดตามดูแลและการประเมินผลการจัดทรัพยากร และการสนับสนุนในระดับมากทุกองค์ประกอบ เมื่อพิจารณาประเด็นสำคัญในแต่ละองค์ประกอบพบว่า ประเด็นสำคัญที่เห็นด้วยระดับมาก คือ

1. ด้านการวางแผน เกี่ยวกับการกำหนดเป้าหมาย และแนวปฏิบัติการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูร่วมกับคณะกรรมการดำเนินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู อาจารย์นิเทศก์และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการดำเนินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู อาจารย์นิเทศก์และอาจารย์พี่เลี้ยงอย่างชัดเจน วางแผนติดตามดูแลและประเมินผลให้กระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูบรรลุเป้าหมาย
2. ด้านการจัดองค์กร เกี่ยวกับการให้ฝ่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นหน่วยประสานงาน สังกัดคณะครุศาสตร์ และกำหนดบทบาท อำนาจหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายอย่างชัดเจน
3. ด้านการจัดทีมงาน เกี่ยวกับการชี้แจงให้ทีมงานเข้าใจและตระหนักในเป้าหมายและความสำคัญของกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้โอกาสทีมงานร่วมพัฒนากระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจขอข่ายงานที่ได้รับมอบหมาย
4. ด้านการจูงใจเกี่ยวกับการจัดระบบบริการอำนวยความสะดวกและการสร้างบรรยากาศที่ดีในการปฏิบัติงาน การจัดประชุมสัมมนาเพื่อพัฒนาอาจารย์นิเทศก์และอาจารย์พี่เลี้ยงอย่างต่อเนื่อง จูงใจทีมงานให้ตระหนักและมุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่
5. ด้านการสื่อสาร เกี่ยวกับการสนับสนุนเครื่องมือ เครื่องอำนวยความสะดวกในการประสานงานและการสื่อสารอย่างเพียงพอ จัดประชุมสัมมนานักศึกษา อาจารย์และผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอและมีการประสานงานและการสื่อสารภายในและภายนอกสถาบัน ทั้งรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ
6. ด้านการติดตามดูแลและประเมินผล เกี่ยวกับการจัดระบบการติดตามดูแลและประเมินผลให้เป็นไปตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้

การประเมินผลเป็นหน้าที่ร่วมกันของคณะกรรมการดำเนินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู อาจารย์นิเทศก์ และโรงเรียนที่เป็นหน่วยฝึกให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาแบบกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง

7. ด้านการจัดทรัพยากรและการสนับสนุน เกี่ยวกับการจัดให้มีระบบข้อมูลโรงเรียนและหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และให้มีการจัดยานพาหนะในการติดตามดูแลและการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูอย่างเป็นเอกเทศ

นอกจากนี้คณะกรรมการดำเนินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับองค์ประกอบของการดำเนินงาน ควรให้มีการจัดฝ่ายในการดำเนินงานเป็นฝ่ายวิชาการ ฝ่ายธุรการ ฝ่ายวิจัยและพัฒนาให้นำผลการปฏิบัติงานการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมาเป็นองค์ประกอบในการพิจารณาความดีความชอบ มีการจัดเอกสารคู่มือการปฏิบัติงานประสบการณ์วิชาชีพครูอย่างสมบูรณ์ ควรมีการเปลี่ยนแปลงระบบการประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นระบบเกรด และควรมีการคัดเลือกหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่มีครูต้นแบบ

สุดธิดา จันทรมณี (2540 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถาบันราชภัฏเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดฝึกและปัญหาการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ในสถาบันราชภัฏเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินการฝึกประสบการณ์ ควรมีการวางแผน ซึ่งทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและแผนงานมีความชัดเจน มีการชี้แจงนโยบายและวัตถุประสงค์ให้ทุกฝ่ายทราบก่อนการปฏิบัติ สถาบันควรมีวัสดุอุปกรณ์และยานพาหนะให้เพียงพอแก่การดำเนินงาน พร้อมทั้งมีการประสานงานที่สม่ำเสมอ มีการชี้แจงและกำหนดแนวปฏิบัติในการนิเทศให้ทุกฝ่ายเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองโดยจัดทำคู่มือที่ดีเพื่อประสานความเข้าใจ ควรกำหนดสัดส่วนจำนวนนักศึกษา กับจำนวนอาจารย์นิเทศก์ ควรกำหนดสัดส่วนการให้คะแนนนักศึกษาฝึกสอนที่แตกต่างกัน สำหรับผู้นิเทศก์ที่มีสถานภาพแตกต่างกัน ควรมีการแจ้งให้นักศึกษาทราบหลักเกณฑ์การประเมินผล ควรมีการกำหนดภาระงานให้พอเหมาะกับเวลาในการปฏิบัติงานเพื่อประสิทธิภาพของงาน ส่วนการเตรียมความพร้อมแก่นักศึกษาในแต่ละด้าน คือ ด้านเนื้อหา ทักษะเทคนิคการสอน สื่ออุปกรณ์ ฯลฯ ควรเตรียมอย่างเพียงพอแก่การนำไปปฏิบัติจริงเป็นการสร้างความเชื่อมั่นในตนเองแก่นักศึกษา

บุปผา สมมะโน (2536 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ความคาดหวังของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีต่อการบริหารงานด้านการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของวิทยาลัยครูลำปาง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคาดหวังของโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่มีต่อการบริหารงานด้านการ

ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มรูป พร้อมทั้งปัญหาและข้อเสนอแนะ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มผู้บริหาร และกลุ่มอาจารย์นิเทศก์ มีความคาดหวังอยู่ในระดับมากทั้งด้านการเตรียมและการดำเนินงาน คือ

1. ด้านเตรียมการ ความคาดหวังให้มีการเตรียมหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพ โดยการสำรวจความพร้อมและความต้องการที่จะรับนักศึกษาเกี่ยวกับจำนวน และวิชาเอก เตรียมอาจารย์นิเทศก์และอาจารย์พี่เลี้ยงเพื่อให้มีความเข้าใจในนโยบายและบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจน และเตรียมนักศึกษาให้มีความพร้อมทางด้านความรู้ และทักษะการสอนที่จำเป็น

2. ด้านการดำเนินงาน คาดหวังให้มีการวางแผนและร่วมกันกำหนดงานให้นักศึกษาปฏิบัติให้สอดคล้องกับนโยบายของหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีการติดตามดูแลและนิเทศนักศึกษาอย่างสม่ำเสมอโดยเฉพาะเวลา 1-2 สัปดาห์แรก ของการออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มรูป

3. ด้านปัญหาและอุปสรรค พบว่า กลุ่มผู้บริหารและกลุ่มอาจารย์นิเทศก์ เห็นว่าเป็นปัญหาปานกลาง ซึ่งปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ ขาดการประสานงานระหว่างอาจารย์นิเทศก์ อาจารย์พี่เลี้ยง และนักศึกษา บุคลากรในหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ยังขาดความเข้าใจในนโยบายและบทบาทหน้าที่ นักศึกษาไม่ได้รับการนิเทศอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ที่อยู่ห่างไกล และนักศึกษาไม่มีความพร้อมในด้านความรู้และทักษะการสอน

เบญจวรรณ เกิดในมงคล (2546 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ศึกษาสภาพและปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของสถาบันราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ในสถาบันราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ตามการรับรู้ของนักศึกษา อาจารย์พี่เลี้ยง และอาจารย์นิเทศก์ รวม 6 ด้าน คือ ด้านการเตรียมการสอน ด้านการสอน ด้านการปกครองชั้นเรียน ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านคุณลักษณะความเป็นครู ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ตามการรับรู้ของนักศึกษา อาจารย์พี่เลี้ยง และอาจารย์นิเทศก์ โดยภาพรวมมีระดับปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และมีปัญหาน้อยทุกด้าน

2. สภาพและปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูตามการรับรู้ของสถาบันราชภัฏอุดรธานี สถาบันราชภัฏเลย สถาบันราชภัฏสกลนคร และสถาบันราชภัฏมหาสารคาม โดยภาพรวมมีระดับปฏิบัติอยู่ในระดับมากและมีปัญหาน้อยทุกด้าน

3. เปรียบเทียบสภาพและปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ตามการรับรู้ของนักศึกษา อาจารย์พี่เลี้ยง และอาจารย์นิเทศก์ โดยภาพรวม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติที่ระดับ .01 ทุกข้อ ยกเว้น ปัญหาด้านมนุษยสัมพันธ์มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. เปรียบเทียบสภาพและปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ตามการรับรู้ของสถาบันราชภัฏอุดรธานี สถาบันราชภัฏเลยสถาบันราชภัฏสกลนคร และสถาบันราชภัฏมหาสารคาม โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกข้อ ยกเว้นปัญหาด้านการเตรียมการสอนและด้านการสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านคุณลักษณะความเป็นครูไม่แตกต่างกัน

ศิริพร หงส์พันธุ์ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูตามทัศนะของอาจารย์ที่เลี้ยง ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ และผู้บริหาร โรงเรียนในหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของสถาบันราชภัฏสุรินทร์ มีวัตถุประสงค์ของงานวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาที่เกิดจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของสถาบันราชภัฏสุรินทร์ และศึกษาทัศนะและแนวคิดของอาจารย์ที่เลี้ยง ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ และผู้บริหารของโรงเรียนที่เป็นหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของสถาบันราชภัฏสุรินทร์ และเป็นการพัฒนารูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของสถาบัน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่ม ได้ให้ความคิดเห็นว่ามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบและขั้นตอนของการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูของสถาบันราชภัฏสุรินทร์ในระดับปานกลาง โดยให้เหตุผลว่าเคยเข้าประชุมร่วมรับฟังคำชี้แจงของกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูทั้งสามขั้นตอนคือ การศึกษาสังเกตและมีส่วนร่วม การทดลองสอนและการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มรูปแบบมีความเหมาะสมทั้งด้านเวลาและเนื้อหา โดยให้เหตุผลว่าช่วยให้นักศึกษามีการเตรียมตัวและก่อให้เกิดความมั่นใจในตนเอง ส่วนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพขั้นศึกษาสังเกตและมีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่มต้องการให้ศึกษาจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ เพิ่มขึ้น อาทิ ควบคู่ศึกษาคู่มือต่าง ๆ หลักสูตร เทคนิคการสอนแบบใหม่ ๆ การผลิตสื่อ และการเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนให้มากขึ้น และต้องการให้สถาบันจัดประชุมร่วมกับโรงเรียนที่เป็นหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้มากขึ้น และต้องการทราบข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักศึกษาหลังฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

ธานี นงนุช (2542 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และแนวทางการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของสถาบันราชภัฏอุบลราชธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษา 2) เปรียบเทียบปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาจำแนกตามเพศ 3) ศึกษาปัญหาการฝึก

ปฏิบัติงานในหน้าที่อาจารย์พี่เลี้ยง 4) ศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานในหน้าที่อาจารย์นิเทศก์ประจำโรงเรียน และ 5) หาแนวทางในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในทัศนะของนักศึกษา อาจารย์พี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์ประจำโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า

1. นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นหญิง เรียนวิชาเอกคณิตศาสตร์ ฝึกสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยสอนตรงตามวิชาเอกเดียว ได้มีการทำแผนการสอนโดยละเอียด มีการทำหน้าที่ครูเวร โดยมีอาจารย์นิเทศก์ไปนิเทศ 3 ครั้ง ต้องการให้มีการสัมมนาการฝึกสอนทั้งระหว่างและหลังการฝึกสอน และต้องการให้ทางโรงเรียนช่วยเหลือเรื่องวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอ และต้องการให้อาจารย์นิเทศก์มานิเทศเดือนละครั้งหรือมาบ่อยๆ

2. อาจารย์พี่เลี้ยงส่วนใหญ่เป็นหญิง มีวุฒิการศึกษาสูงสุดปริญญาตรี มีประสบการณ์ทางการสอน เคยเป็นครูดีเด่นและโรงเรียนต้นสังกัดเป็นโรงเรียนดีเด่น โดยตั้งอยู่ในเขตเมือง ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา

3. อาจารย์นิเทศก์ประจำโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นชาย มีวุฒิการศึกษาสูงระดับปริญญาตรี มีประสบการณ์การสอน เคยเป็นครูดีเด่นสังกัดโรงเรียนดีเด่นที่ตั้งอยู่ในเมือง ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดกรมสามัญศึกษา

4. ปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูอยู่ในระดับน้อย ปัญหาด้านการเตรียมการสอนอยู่ในระดับน้อย ด้านการดำเนินการสอนอยู่ในระดับน้อย ด้านการวัดและการประเมินผลอยู่ในระดับน้อย และด้านมนุษยสัมพันธ์อยู่ในระดับน้อย

5. ผลการเปรียบเทียบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาทุกด้าน พบว่า นักศึกษาชายและนักศึกษาหญิงต่างกัน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยปัญหาการฝึกประสบการณ์ของนักศึกษาชายและหญิง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านพบปัญหาอยู่ในระดับน้อย

6. ปัญหาการปฏิบัติหน้าที่อาจารย์พี่เลี้ยง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ คือ ขาดการประสานงานกับอาจารย์นิเทศก์ นักศึกษาทำแผนการสอนไม่เป็นไปตามเวลาที่กำหนด และมีเวลาน้อยต้องปฏิบัติหน้าที่อื่น ส่วนปัญหาที่เกี่ยวข้องเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ คือ นักเรียนมีความกล้ามากขึ้น นักเรียนไม่เชื่อฟังนักศึกษาและการสอนยังผิด ๆ ถูก ๆ

7. ปัญหาการปฏิบัติงานในหน้าที่อาจารย์นิเทศก์ประจำโรงเรียน คือ ขาดการประสานงาน และมีเวลาน้อยต้องปฏิบัติหน้าที่อื่น ส่วนปัญหาที่เกี่ยวข้องหรือผลที่เกิดกับการฝึกสอนมากที่สุด คือ นักศึกษาอ่อนแอลง นักเรียนไม่เชื่อฟังนักศึกษาฝึกสอน

8. แนวทางในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในทัศนะของนักศึกษา พบว่า แนวทางในการพัฒนาการสรรหาอาจารย์นิเทศก์จากสถาบันราชภัฏอุบลราชธานี เรียงลำดับ คือ เป็นอาจารย์ที่สอนวิชาเอก อาจารย์นิเทศก์ควรออกนิเทศบ่อย ๆ และเป็นคนเดิม และเป็นผู้ที่มีความรู้ด้านการทำแผนการสอนวิชาสำหรับอาจารย์พี่เลี้ยง คือ ควรเป็นอาจารย์ที่มีประสบการณ์ในการสอนวิชาเดียวกัน ควรเป็นคนใจเย็น รอบคอบ รับฟังความคิดเห็นและให้คำแนะนำด้านต่าง ๆ และควรมีเวลามากพอ สำหรับอาจารย์นิเทศก์ประจำโรงเรียน ควรเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและวิชาเอกเดียวกัน ควรเอาใจใส่ปัญหาของนักศึกษา มีความยุติธรรม มีแนวทางการจัดและคัดเลือกนักศึกษาไปยังโรงเรียนฝึกสอน ให้ความรู้ความคิดต่าง ๆ เพื่อนำไปปฏิบัติในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย พิจารณาคัดเลือกโรงเรียนที่จะส่งนักศึกษาออกไปฝึกสอน ควรเลือกโรงเรียนที่มีความต้องการนักศึกษาจริง ๆ และเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการวัดและประเมินผลนักศึกษาฝึกสอน ควรวัดผลจากผลงานของนักศึกษาจริง ๆ มีเกณฑ์ในการประเมินที่ชัดเจนและควรประเมินแผนการสอน

9. แนวทางในการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในทัศนะของอาจารย์พี่เลี้ยง การสรรหาอาจารย์พี่เลี้ยง คือ ควรมีความรู้ตรงกับวิชาเอกของนักศึกษา อาจารย์นิเทศก์ประจำโรงเรียนควรเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถด้านวิชาการ การพัฒนาการจัดนักศึกษาไปยังโรงเรียนฝึกสอนมากที่สุด ควรสอบถามความต้องการของโรงเรียน การพัฒนาการเตรียมนักศึกษาก่อนออกฝึกสอน มีการอบรมด้านความรู้และเทคนิควิธีฝึกปฏิบัติตัวในโรงเรียน การพัฒนาการพิจารณาการคัดเลือกโรงเรียนที่ส่งนักศึกษาออกฝึกสอน และการพัฒนาการวัดและการประเมินผลนักศึกษาฝึกสอน และควรให้อาจารย์และ โรงเรียนร่วมกันประเมิน

บทที่ 3

วิธีดำเนินงานวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งคณะวิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนในการดำเนินงานวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การสร้างเครื่องมือ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 จำนวน 478 คน ประกอบด้วย อาจารย์นิเทศก์ จำนวน 32 คน อาจารย์พี่เลี้ยงจากโรงเรียนเครือข่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 65 โรงเรียน จำนวน 130 คน นักศึกษาฝึกสอน จำนวน 316 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ตัวแทนของประชากรของกลุ่มบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 จำนวน 478 คน และใช้ตารางสุ่มของ Krejcie และ Morgan ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ระดับความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 5% ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 250 คน และใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified random sampling) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย อาจารย์นิเทศก์จากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี จำนวน 15 คน อาจารย์พี่เลี้ยงจากโรงเรียนเครือข่าย จำนวน 85 คน และนักศึกษาฝึกสอน จำนวน 150 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เพื่อใช้ในการรวบรวมข้อมูลสำหรับการศึกษาวิจัยโดยกำหนดข้อมูลและขอบเขตของเนื้อหาในการสร้างกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ในการวิจัยมาเป็นแนวทางสร้างแบบสอบถามและแบบทดสอบตามขอบเขตของเนื้อหาที่กำหนดไว้ นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา แกไขความถูกต้อง ความชัดเจนและความเหมาะสมในเนื้อหา และปรับปรุงให้เกิดความสมบูรณ์ก่อนนำไปทดลองใช้ (Try out) กับตัวแทนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ แล้วนำแบบสอบถามที่ทดลองใช้มาตรวจให้คะแนน และวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของเครื่องมือ นำผลที่ได้จากการทดสอบมาปรับปรุง แกไขนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้ในการเก็บข้อมูล โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่แบ่งออกเป็น 3 ชุด คือ ชุดที่ 1 สำหรับอาจารย์นิเทศก์ ชุดที่ 2 สำหรับอาจารย์พี่เลี้ยง และชุดที่ 3 สำหรับนักศึกษา ซึ่งข้อคำถามทั้ง 3 ชุดที่ใช้เป็นเครื่องมือมีลักษณะแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้แบบเลือกตอบเกี่ยวกับปัจจัย ข้อมูลส่วนบุคคลมีลักษณะเป็นแบบสอบถามให้เลือกตอบ (Check List) ประกอบด้วย

1. เพศ
2. อายุ
3. วุฒิการศึกษาสูงสุด
4. สาขาวิชาที่นักศึกษากำลังศึกษา
5. สาขาวิชาที่อาจารย์พี่เลี้ยงรับผิดชอบฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
6. สาขาวิชาที่อาจารย์นิเทศก์รับผิดชอบฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
7. ประสบการณ์ด้านการสอน
8. ประสบการณ์ด้านการเป็นอาจารย์พี่เลี้ยง
9. ประสบการณ์ด้านการเป็นอาจารย์นิเทศก์
10. ผลการประเมินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
11. ระดับสถานศึกษาหน่วยงานฝึกสอน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จำนวน 4 ด้าน คือ ปัจจัยด้านการวางแผนการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ปัจจัยด้านการปฏิบัติการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ปัจจัยด้านการติดตามและประเมินการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และปัจจัยด้านการปรับปรุงและแก้ไขการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ จำนวน 50 ข้อ โดยมีรายละเอียดความหมายดังนี้

5 หมายถึง เป็นปัจจัยที่มีความคิดเห็นหรือปฏิบัติในด้านนั้น ๆ ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง เป็นปัจจัยที่มีความคิดเห็นหรือปฏิบัติในด้านนั้น ๆ ในระดับมาก

3 หมายถึง เป็นปัจจัยที่มีความคิดเห็นหรือปฏิบัติในด้านนั้น ๆ ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง เป็นปัจจัยที่มีความคิดเห็นหรือปฏิบัติในด้านนั้น ๆ ในระดับน้อย

1 หมายถึง เป็นปัจจัยที่มีความคิดเห็นหรือปฏิบัติในด้านนั้น ๆ ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เพื่อการพัฒนาการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในการจัดการศึกษาเพื่อผลิตครูพันธุ์ใหม่ของหน่วยงานผลิตครู หน่วยงานผู้ใช้ครู มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด

การสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนตามลำดับดังนี้

1. สร้างข้อคำถาม ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณและเชิงพรรณนา จากข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) โดยรวบรวมจากการทบทวนเอกสารทางวิชาการ จุลสาร ตำรา สิ่งพิมพ์ของทางราชการ การสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต คู่มือการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของสถาบันต่าง ๆ ที่ผลิตครู เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด หลักการ จุดมุ่งหมาย ลักษณะงาน การวางแผน การปฏิบัติ การติดตามและประเมิน การปรับปรุงและแก้ไข ของการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำแนะนำผู้ที่เกี่ยวข้องและทำหน้าที่ประสานงานการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มาสร้างแบบสอบถามชนิดแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ สำหรับสอบถามนักศึกษา อาจารย์พี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์

2. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น จำนวน 3 ฉบับที่เป็นแบบสอบถามสำหรับสอบถาม นักศึกษา อาจารย์พี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์ แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ เสนอให้ผู้ทรงวุฒิ จำนวน 3 ท่าน สำหรับตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โครงสร้าง และการใช้ ภาษา โดยผู้วิจัยได้ให้กรอบแนวคิดและความหมายแต่ละด้าน เพื่อการตรวจสอบข้อคำถาม โดย กำหนดให้เลือกตอบ 3 ช่อง คือ

1 หมายถึง ถ้าพิจารณาเห็นว่าข้อคำถามเหมาะสมในการใช้ตัวแปรนั้น

0 หมายถึง ถ้าพิจารณาเห็นว่าไม่สามารถสรุปได้ว่าข้อคำถามเหมาะสมหรือไม่ ในการใช้ตัวแปรนั้น ๆ

- 1 หมายถึง ถ้าพิจารณาเห็นว่าข้อคำถามไม่เหมาะสมในการใช้ตัวแปรนั้น ๆ

3. คำนวณหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา โดยการหาค่า IOC ซึ่งแต่ละข้อคำถามต้องได้ ค่า IOC ไม่น้อยกว่า .05 จึงถือว่าข้อคำถามนั้น ๆ ผ่านความเห็นชอบจากผู้ทรงวุฒิ และสามารถ นำไปใช้ได้จริง แต่ถ้าข้อคำถามนั้นๆ มีค่า IOC ต่ำกว่า .05 ต้องตัดออกหรือปรับปรุงแก้ไขตาม ข้อเสนอแนะ และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเพื่อนำไปทดลองใช้ต่อไป

4. ทดลองใช้ (try out) แบบสอบถามจากข้อ 3 ที่ผ่านการปรับปรุงและแก้ไขแล้ว เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยนำไปทดลองกับกลุ่มบุคคลที่มีลักษณะเดียวกันกับกลุ่มตัวอย่างแต่ ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่จะให้ข้อมูลจริงจำนวน 30 คน และคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach, 1990: 202-204) ซึ่งเป็นวิธีการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือที่ให้คะแนนตามแบบการจัดอันดับหรือมาตราประมาณค่า ซึ่งค่าความเที่ยงที่ได้จาก วิธีนี้เรียกว่า สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับและ รายด้าน ซึ่งค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับได้เท่ากับ 0.9645 และรายด้านดังนี้

4.1 ด้านการวางแผน ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.9099

4.2 ด้านการปฏิบัติ ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.9289

4.3 ด้านการประเมินและติดตาม ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.9000

4.4 ด้านการปรับปรุงและแก้ไข ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.8772

5. นำแบบสอบถามจากผลจากข้อ 4 ที่ผ่านโดยไม่มีข้อบกพร่องของข้อความ ทั้งรายด้าน และทั้งฉบับไปสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นข้อมูลจริงสำหรับการวิจัยครั้งนี้

การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยกำหนดการเก็บรวบรวมข้อมูล จากอาจารย์พี่เลี้ยงโดยทำหนังสือของความอนุเคราะห์จากโรงเรียนเครือข่ายที่มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ส่งนักศึกษาไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ชุมพร ระนอง กระบี่ และตรัง จำนวน 65 โรงเรียน ละ 2 ฉบับ โดยการจัดส่งแบบสอบถามไปยังโรงเรียนโดยวิธีการจัดส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ และส่งคืนมายังคณะครุศาสตร์ ส่วนนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและอาจารย์นิเทศก์จ้างเหมาเจ้าหน้าที่คณะครุศาสตร์ เก็บรวบรวมข้อมูล หลังจากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้คืนและตรวจสอบความสมบูรณ์แต่ละฉบับ ซึ่งผู้วิจัยส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 250 ฉบับ มีผู้ตอบแบบสอบถามที่ได้รับคืนฉบับสมบูรณ์ จำนวน 233 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 93.2

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามเสร็จแล้ว นำข้อมูลมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ในการตอบข้อคำถามของแต่ละกลุ่มตัวอย่าง โดยจัดหมวดหมู่ของแบบสอบถามตามกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งแยกเป็น 3 กลุ่ม คือ อาจารย์นิเทศก์ของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี อาจารย์พี่เลี้ยงของโรงเรียนเครือข่ายที่มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ส่งนักศึกษาไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู แล้วนำแบบสอบถามทั้ง 3 กลุ่มตรวจให้คะแนน แล้วลงรหัส (Coding) สำหรับใช้ในการประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/FW (Statistical Package for the Social Sciences for Window) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

1. วิเคราะห์จากตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยวิธีทางสถิติ ได้แก่ ความถี่และร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบคำอธิบาย
2. วิเคราะห์ข้อมูลจากตอนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ทำการวิเคราะห์เป็นรายข้อในด้านต่างๆ 4 ด้าน วิเคราะห์โดยใช้วิธีทางสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบคำอธิบาย และเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2535 : 99-100) เพื่ออธิบายน้ำหนักคะแนนดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง เป็นปัจจัยที่มีความคิดเห็นหรือปฏิบัติในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง เป็นปัจจัยที่มีความคิดเห็นหรือปฏิบัติในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง เป็นปัจจัยที่มีความคิดเห็น หรือปฏิบัติในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง เป็นปัจจัยที่มีความคิดเห็นหรือปฏิบัติในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง เป็นปัจจัยที่มีความคิดเห็นหรือปฏิบัติ ในระดับน้อยที่สุด

3. วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านการวางแผน ปัจจัยด้านการปฏิบัติ ปัจจัยด้านการติดตามและประเมินผล ปัจจัยด้านการปรับปรุงและแก้ไข ต่อการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี โดยการทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) เพื่อศึกษาว่าตัวแปรมีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงหรือไม่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ซึ่งความหมายค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2541) ดังนี้

3.1 เมื่อค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เข้าใกล้ 1.00 สูงกว่า 0.90 แสดงว่ามีความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก

3.2 เมื่อค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ประมาณ 0.70 - 0.90 แสดงว่ามีความสัมพันธ์ในระดับมาก

3.3 เมื่อค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เข้าใกล้ 0.50 ประมาณ 0.30 - 0.70 แสดงว่ามีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง

3.4 เมื่อค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เข้าใกล้ 0.00 ประมาณ 0.30 และต่ำกว่า แสดงว่ามีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ

3.5 เมื่อค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เป็น 0.00 แสดงว่าไม่มีความสัมพันธ์กัน

นอกจากนี้เครื่องหมายค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เป็นบวกแสดงว่ามีความสัมพันธ์ทางบวก และเครื่องหมายค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เป็นลบ แสดงว่ามีความสัมพันธ์ทางลบ

4. ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี โดยใช้วิธีทางสถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression

Analysis) วิธีแบบ Stepwise ที่คัดเลือกตัวแปรที่ดีที่สุด เพื่อพยากรณ์และสร้างสมการทำนายการถดถอยพหุคูณของตัวแปรพยากรณ์ (ปัจจัยส่วนบุคคลกับปัจจัยด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติ ด้านการติดตามและประเมิน และด้านการปรับปรุงและแก้ไข) กับตัวแปรเกณฑ์ (การจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี) แล้วนำมาเสนอในรูปแบบของตารางประกอบคำอธิบาย และสร้างสมการในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน